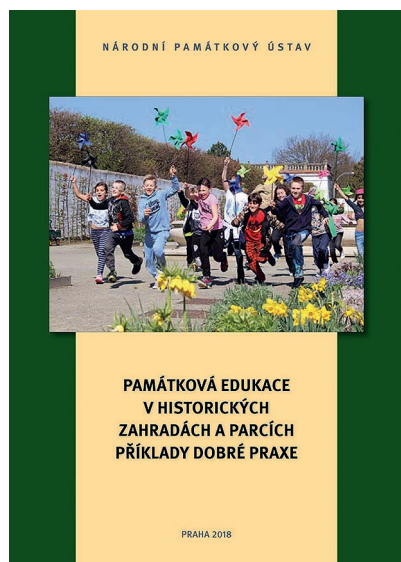

ního umění, ať už v rámci formálního, či neformálního vzdělávání. Nejčteněji jsou zastoupeny záznamy programů pro I. stupeň ZŠ, což odpovídá praxi (četnosti realizace programů pro tuto návštěvníckou skupinu), a tedy i snaze o co nejširší implementaci metodiky. Je dobré upozornit, že v metodice jsou i záznamy programů pro návštěvníky se zdravotním znevýhodněním (nevidomí, neslyšící, osoby s pohybovými obtížemi či mentálním handicapem). Učitel, lektor či muzejní pedagog z nich může při své vlastní práci vycházet a dále je rozvíjet. Uvedené příklady se díky detailnímu scénáři stávají pro čtenáře, přestože se v prostoru konkrétní zahrady či parku nenachází, velmi názornými, dobře představitelnými a uchopitelnými návody.

Čtenář si však může klást otázku, do jaké míry lze představované programy přenést do jiných historických zahrad a parků, než ve kterých byly realizovány. Z podstaty památkové edukace, o níž je blíže pojednáno v úvodní kapitole, to není beze zbytku možné u žádného z prezentovaných příkladů. Tak jako má každé místo jedinečného *genia loci*, má také každá cílová skupina jedinečné vzdělávací potřeby. Úkolem památkových pedagogů a lektorů je pak tyto skutečnosti respektovat a vytvářet pro každou skupinu i místo originální verzi programu, nebo program zcela původní. Společné didaktické principy, stejně jako metodické náměty a sdílení příkladů dobré praxe jim pak slouží především jako inspirace pro vlastní tvůrčí práci. Dlouholetá zkušenost autorek a autorů zahradních programů, z níž čerpá i předkládaná publikace, svědčí o tom, že se tento přístup vyplácí.

Petr HUDEC

Studijní cesta po technických a průmyslových památkách v Norsku

Ve dnech 28.–30. listopadu 2018 uspořádalo ministerstvo financí spolu s ministerstvem kultury v rámci bilaterální spolupráce EEG – Norských fondů a ve spolupráci s Norským ředitelstvím pro kulturní dědictví studijní cestu po technických a průmyslových památkách v Norsku. Jejím účelem bylo především navázání spolupráce mezi budoucími žadateli v otevřené výzvě Programu *Kultura* a partnery z donorských zemí (Norsko, Island, Lichtenštejnsko). Předpokládaná výzva třetího programového období čerpání finančních prostředků v rámci bilaterální spolupráce Fondů EHP a Norska by měla být vyhlášena v polovině roku 2019.

Česká republika je příjemcem těchto fondů od roku 2004, kdy vstoupila do Evropské unie a tím také do Evropského hospodářského prostoru, který funguje mezi Evropskou unií a zeměmi Evropského sdružení volného obchodu. Od té doby podpořily Fondy EHP a Norska v České republice přes 1 000 zajímavých projektů za více než 6 mld. Kč. Podporu získávají vedle projektů zaměřených na vědu a výzkum, ochranu životního prostředí nebo vzdělávání také projekty zabývající se záchranou kulturního dědictví.

První zastávkou studijní cesty byla bývalá papírna v Klevfosu, dochovaná v naprosto autentickém stavu s celistvě dochovaným technologickým vybavením, které nemá u nás obdobu. Ale i zde před památkáři vystává řada otázek, například jak ochránit rozpadající se cihelné zdivo nebo jak konzervovat stávající technologické vybavení. Další zastávkou byl bývalý pivovar v Atlungstadu, který od roku 2011 slouží jako lihovar vyrábějící značku Aquavit, a účastníci se zde mohli seznámit přímo s procesem výroby. Ubytování bylo zajištěno v neméně zajímavém areálu farmy Hoel gård, která vedle vlastní zemědělské produkce cílí zejména na turistický ruch. Zde druhý den proběhl seminář zaměřený na význam spolupráce v rámci fondů EHP a Norska. Zástupci ministerstva financí a ministerstva kultury Suzana Jovaševićová a Jan Hrdlička stručně zhodnotili dosavadní průběh spolupráce a představili priority další výzvy. Dále byl za českou stranu přednesen referát, ve kterém byly prezentovány některé naše technické památky. Jejich výběr se jednak zaměřil na rozsahem menší dobře obnovené areály, ale směřoval i na takové objekty, které by mohly uspět v budoucí výzvě. Zároveň se přítomným krátce představili vlastníci těchto památek či potenciální žadatelé budoucí výzvy, jichž se za českou stranu zúčastnilo více jak dvacet. Prezentace norské strany, se kterou vystoupila paní Åse Bitustøl z Riksantikvaren, byla zaměřena na kulturní dědictví a jeho kreativní hodnoty, u nás dosud málo vnímanou hodnotu ve vztahu k poznávání a zachování technických památek.

Odpoledne účastníci navštívili několik objektů, které jsou ve správě regionálního muzea v okolí města Gjøvik. Nejprve to byl bývalý lihovar, dnes muzeum místních výrobků. Vzhledem k časovému skluzu bohužel nebylo možné navštívit Skibladner – nejstarší kolesový parník na světě z roku 1856, který je dosud funkční a v letních měsících přepravuje turisty po jezeru Mjøsa. Dalším bodem programu se stala prohlídka nejstarší továrny na kondenzované mléko na světě, kde sídlí další část regionálního muzea prezentující nejen historii výroby, ale i osm tisíc let starou historii jezera Mjøsa. Zároveň je tento poměrně rozsáhlý areál využíván jako kulturní centrum zaměřené na výuku dětí a mládeže. Zde se prokazuje, že multifunkční využití je pro větší areály značným přínosem, pokud je nová náplň vhodně vložena a nevyžaduje velké stavební zásahy do podstaty památky.

Před večerí měli účastníci možnost shlédnout ještě dva mimořádně hodnotné románské kostely v Granavolden.

Poslední zastávkou studijní cesty bylo industriální muzeum v Kistefosu v bývalém areálu brusírný dřeva, suroviny nutné pro výrobu papíru. Areál je zachován s vysokou mírou autenticity a s kompletně dochovaným strojním vybavením včetně funkčních turbín. Tento typ památky najdeme i u nás, ale bohužel už jen s minimálními zbytky strojního vybavení. Přidanou hodnotou tohoto muzea je propojení s výtvarným uměním, které je vystaveno jak v interiérech, tak v pléně. Vedle klasické prohlídkové trasy zde v letních měsících probíhají umělecké workshopy zaměřené na sochařskou výzdobu. Umělecké instalace jsou určitě oživením industriálních staveb, samozřejmě přilákají více návštěvníků, ale pokud jde o vypovídací hodnotu památky, tu tvoří především její stavební a výrobní podstata.

Významnou část studijní cesty tvořily prohlídky papíren a výroby papíru, historicky významné suroviny pro norský export. Zajímavé poznatky v oboru papírenské výroby by mohlo přinést porovnání naší ruční papírný ve Velkých Losinách a zprůmyslněné výroby papíru v Norsku. Bohužel ale papírna v Losinách se nebude moci programu *Kultura* účastnit, neboť je zařazena mezi národní kulturní památky a usiluje o mezinárodní nominaci památky UNESCO. Do programu se budou moci zapojit pouze vlastníci památek, které nemají status národní kulturní památky a nejsou zařazeny na Indikativní seznam světového dědictví UNESCO.

Eva DVOŘÁKOVÁ